
Državni izpitni center

M 1 8 1 5 2 1 1 3

SPOMLADANSKI IZPITNI ROK

SOCIOLOGIJA

NAVODILA ZA OCENJEVANJE

Sreda, 30. maj 2018

SPLOŠNA MATURA

Moderirana različica

IZPITNA POLA 1**Strukturirane naloge****1. Identiteta in kultura**

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.1	2	dve od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ učenje kulture/vključevanja v kulturno okolje, v katerem posameznik živi ♦ (socializacijski) proces, v katerem posamezniki prevzemajo/ponotranjijo kulturo svojega okolja ♦ oblikovanje posameznikove identitete 	Za celovito ustrezno opredelitev 2 točki, za delno ustrezno 1 točka.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.2	2	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Simboli so nosilci pomenov. ♦ Simbole in njihove pomene ustvarijo ljudje v neki družbi in so skupni njenim pripadnikom. 	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.3	2	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Prepoznavni so ljudem, ki so se pomenov naučili. ♦ Prikriti so osebam, ki se pomenov niso naučile. 	Za celovito ustrezno opredelitev 2 točki, za delno ustrezno 1 točka.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.4	1	♦ navedba ustreznega primera simbola	
	1	♦ pojasnitev pomena/vsebine navedenega simbola	
Skupaj	2		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.5	2	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Jezik je sistem znakov, v katerem z glasovi (označevalci) in njihovim povezovanjem izražamo pomene. ♦ Zveze med glasovi in pomeni so dogovorjene, ljudje se jih naučijo prepoznavati in uporabljati. 	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.6	1	ena od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ Živalska komunikacija je nagonška (in razumljiva vsem pripadnikom iste vrste). ♦ Človeški jeziki so naučeni in sporazumevanje z njimi brez učenja ni mogoče. ♦ Človeški jezik ima zmožnost izražanja abstraktnih pojmov/vsebin. 	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.7	2	♦ Vrednote so ena od sestavin kulture/celovitega načina življenja, ki se spreminja v prostoru in času.	Za vključena oba elementa (sestavina kulture in spremenljivost) 2 točki.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.8	1	♦ Posameznik ne sprejme/ne ponotranji vseh družbenih vrednot v enaki meri, temveč jih prilagodi svojim posebnim potrebam, interesom, ciljem, razmeram.	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.9	2	♦ Temeljne vrednote protestantizma (trdo delo, odrekanje, asketizem...) pospešujejo razvoj kapitalizma.	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.10	2	♦ Potrošništvo spodbuja nenehno trošenje, ki ga zahteva hiperprodukcija zaradi povečevanja dobičkov/interesov kapitala.	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.11	1	♦ izčrpavanje okolja/ekološka kriza	Kandidati lahko navedejo splošnejše ali konkretne vsebinsko ustrezne primere.
	1	♦ gospodarske/finančne krize ♦ povečanje socialnih razlik ...	
Skupaj	2		

2. Družbene različnosti in neenakosti

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.1	1	♦ o razrednem sistemu (razredih)	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.2	2	♦ spreminjanje družbenega statusa navzgor ali navzdol in s tem možnosti prehajanja iz sloja v sloj	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.3	1	♦ družinski izvor/socioekonomski položaj izvorne družine/družbeni status staršev ...	Kot pravilne ne upoštevamo rešitve »družina«.
	1	♦ vnaprej določen status z značilnostmi, na katere posameznik ne more vplivati	
Skupaj	2		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.4	1	♦ marksistična teorija (marksizem)	Kot pravilno upoštevamo tudi rešitev »konfliktna teorija«.
	3	♦ zasebna lastnina = izvor neenakosti ♦ dva temeljna razreda: vladajoči, podrejeni ♦ izkoriščanje podrejenih	
Skupaj	4		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.5	1	♦ statusni simboli/položajni znaki	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.6	2	dve od: ♦ materialne dobrine ♦ način preživljanja prostega časa ♦ način komuniciranja ♦ zunanji videz ♦ socialno omrežje ...	Kot pravilne rešitve upoštevamo konkretne primere z navedenih različnih področij in kratko pojasnilo, zakaj je nekaj statusni simbol.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.7	2	♦ nezmožnost zagotoviti si vsaj minimalno družbeno sprejemljiv način življenja oziroma zagotoviti si dobrine in storitve, ki so v neki družbi glede na njeno gospodarsko razvitost dojete kot samoumevne	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.8	2	♦ izključenost iz pomembnih družbenih in kulturnih dejavnosti, okrnjene možnosti preživljanja prostega časa, skromno socialno omrežje, ne vključenost v politične organizacije in interesne skupine ...	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.9	2	dve od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ brezposelne osebe ♦ zaposleni z nizkimi dohodki (predvsem nekvalificirani delavci, pa tudi drugi, npr. prekarno zaposleni) ♦ upokojenci ♦ enostarševske družine ...	Za vsako navedeno skupino s kratko razlago, zakaj je pri njej večje tveganje revščine, 1 točka, skupaj 2 točki.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.10	2	♦ zanje so značilne nestalne, negotove zaposlitve, brez zaščite na delovnem mestu, plačilo za delo je navadno nizko, od njih se zahteva popolna prilagodljivost zahtevam delodajalca ...	Za vključeni nestalnost/negotovost zaposlitev in še eno značilnost 2 točki.

3. Religija in verovanjski sistemi

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.1	2	ena od: ♦ Religija je s svojimi predstavami o onostranskem življenju dopolnilo in nadomestek za tostransko neenakost. ♦ Religija daje trenutno tolažbo v izkoriščevalskih odnosih in upanje na boljše življenje.	
	1	♦ marksistična teorija (marksizem)	Kot pravilno upoštevamo tudi rešitev »konfliktna teorija« ali teorija M. Webra.
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.2	1	♦ (religijski) eklekticizem	Upoštevamo tudi rešitev »sinkretizem«.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.3	1	♦ cerkev	
	1	♦ denominacija	
Skupaj	2		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.4	2	♦ Legitimacijska funkcija: religije pogosto opravičujejo družbeni red in položaj posameznika v njem kot izraz božje volje in tako pripomorejo, da se ljudje s tem sprijaznijo.	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.5	1	♦ C	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.6	1	♦ kult	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.7	1	ena od: ♦ spiritualistične skupine ♦ meditativne skupine ♦ astrološko usmerjene skupine ...	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.8	1	♦ zmanjševanje družbenega pomena religije	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.9	2	♦ Religija je izločena z drugih področij družbenega življenja, ne prepleta se več z njimi, religiozne skupnosti so bolj ali manj ločene od države, država pa zagotavlja svobodo veroizpovedi.	Za vključena dva vidika 2 točki.
	1	♦ spremembe religijskih praks ...	
	1	♦ novi načini izražanja religioznosti ...	
Skupaj	4		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.10	2	♦ V središču njihove pozornosti niso bog ali božanstva, temveč je zanje osrednjega pomena etika in usmerjenost k doseganju moralne čistosti.	
	2	dve od: ♦ budizem ♦ daoizem ♦ konfucionizem	
Skupaj	4		

4. Množični mediji in komunikacije

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.1	1	ena od: ♦ informacijska funkcija ♦ interpretacijska funkcija	
	2	tri od: ♦ informacijska funkcija ♦ interpretacijska funkcija ♦ socializacijska funkcija ♦ zabavna funkcija	Za tri pravilne navedbe 2 točki, za dve 1 točka. Če kandidat pri prvem vprašanju navede informacijsko funkcijo, mora pri drugem navesti interpretacijsko in obratno. Kot ustrezne štejemo tudi rešitve: zabava, informiranje, socializacija, interpretacija.
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.2	2	ena od: ♦ informacijska funkcija: seznanjanje javnosti z dogodki (zbiranje in distribucija informacij o dogodkih) ♦ interpretacijska funkcija: razlaga oz. ovrednotenje informacij ♦ socializacijska funkcija: pomaga pri medgeneracijskem prenosu vsebin (prenos kulturne dediščine, znanja, vrednot in norm) ♦ zabavna funkcija: omogoča razvedrilo in sprostitvev	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.3	2	♦ Sporočila se vbrizgavajo pod kožo občinstvu, ki se odziva neposredno in čustveno. ♦ Vpliv medijev je vsemogočen, občinstvo pa pasivno.	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.4	1	♦ B	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.5	2	dve od: ♦ kombinacija gibljive slike in zvoka ♦ pri gledalcu ustvarja vtis, da je očividec dogodkov ♦ občutek prezentnosti, prepričljivosti in verodostojnosti ♦ (so)ustvarjanje množične kulture ...	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.6	2	dve od: ♦ tendencioznost naslovov ♦ nepreverjenost informacij ♦ povezanost informacij s predsodki in stereotipi ...	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.7	2	ena od: ♦ Vsebine: javni sistem RTV upošteva vse družbene skupine (etnične manjšine, verske skupine, starostne skupine, regionalne skupine ...), komercialni deluje po načelu kapitalne logike, predvaja popularne vsebine ...	
	2	ena od: ♦ Dostopnost: javni sistem RTV mora zagotavljati splošno dostopnost programov (distribucija po celotni državi), pri komercialnem splošna dostopnost ni zahtevana ...	Upoštevamo tudi odgovore, kjer so kandidati razumeli dostopnost v smislu plačljivosti.
Skupaj	4		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.8	2	dve od: ♦ Dogodki, pojavi, skupine ali posamezniki so v medijih predstavljeni subjektivno oz. nerealno. ♦ Zavajanje gledalcev, ki so jim predstavljene zgolj ugodne oz. primerne informacije. ♦ Predstavljene informacije so izbrane in nanje odločilno vplivajo stereotipi oz. predsodki ...	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.9	2	dve od: ♦ Mediji še vedno poudarjeno stereotipno prikazujejo ženske (vloga žene, matere, gospodinje; izraba estetike ženskega obraza in telesa; podoba spolnih objektov). ♦ Medijska podoba žensk se zelo razlikuje od stvarnosti. ♦ Mediji prikazujejo idealizirane podobe žensk ...	

Skupno število točk IP 1: 40

IZPITNA POLA 2

Esejske naloge (splošna ocenjevalna shema)

Točke	Merila
0–5	Ni razviden sociološki uvid v problem ali vsebina odgovora ne ustreza zastavljeni nalogi. Odgovor ne vsebuje elementov, pomembnih za analizo problema ali razpravo o njem; navedenih je le nekaj splošnih/zdravorazumskih ugotovitev, dejstev, informacij. Ni uporabljena sociološka terminologija, besedilo ni povezano.
6–9	Delno opredeljen problem: navedena so nekatera ustrezna dejstva, ugotovitve, informacije, več navedenih ugotovitev in trditve je napačnih. Zapisana dejstva in trditve so neargumentirane. Na podlagi navedenih podatkov so zaključki oblikovani le deloma.
10–13	Opredeljen problem: navedena dejstva, ugotovitve, informacije so delno ustrezne in sociološko relevantne. Na podlagi navedenih podatkov so oblikovani zaključki, pomembni za razčlenitev problema ali razpravo o njem, in delno argumentirani.
14–17	Jasno opredeljen problem: navedene so ustrezne in sociološko relevantne ugotovitve, dejstva, informacije. Na njihovi podlagi so oblikovani zaključki, argumentirani s poznavanjem sociološke problematike. V odgovoru je ustrezno uporabljena sociološka terminologija in nakazano poznavanje socioloških teorij, če to naloga eksplicitno zahteva.
18–20	Jasno opredeljen problem: navedeni so ustrezni in sociološko relevantni podatki, informacije, dejstva. Med seboj so povezani in omogočajo oblikovanje ustreznih zaključkov, celovito so argumentirani. V odgovoru je ustrezno uporabljena sociološka terminologija in sociološke teorije, če naloga to eksplicitno zahteva. Odgovor izkazuje povezovanje problema iz naslova z drugimi sociološko relevantnimi problemi/problem iz naslova je umeščen v širši družbeni okvir.
Ocenjevalec upošteva tudi jezikovno oblikovanost in urejenost besedila . Če oceni, da problem jezikovno ni predstavljen ustrezno, je mogoče zmanjšati točkovno oceno za največ 5 točk.	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
1	20	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Opredelijo socialne pravice (npr. pravica do socialne varnosti in ustrezne življenjske ravni). ♦ Opredelijo socialno politiko (ukrepi za ublažitev neenakosti in socialnih stisk) in sisteme socialnega zavarovanja. ♦ Opredelijo državo blaginje in predstavijo načine njenega delovanja. ♦ Ovrednotijo socialno državo in državo blaginje. 	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
2	20	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Predstavijo značilnosti potrošniške družbe. ♦ Značilnosti povežejo s problematiko zdravja in boleznih ter z družbeno konstrukcijo telesa. ♦ Vključijo oblike ukvarjanja s telesno podobo. ♦ Razložijo, kako nezadovoljstvo s telesno podobo podpira interese kapitala. 	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
3	20	<p>reproduktivna funkcija:</p> <ul style="list-style-type: none"> ♦ predmoderna družba: veliko otrok v družini ♦ (post)moderna družba: manj otrok v družini, načrtovani otroci, enakovredna obravnava zunajzakonskih zvez in iz njih rojenih otrok <p>socializacijska funkcija:</p> <ul style="list-style-type: none"> ♦ predmoderna družba: socializacija predvsem znotraj družine; sekundarna socializacija ni splošno razširjena in ni dolgotrajna ♦ (post)moderna družba: socializacija je izrazito pluralistična; velik pomen sekundarne socializacije <p>ekonomska funkcija:</p> <ul style="list-style-type: none"> ♦ predmoderna družba: družina je proizvodna enota ♦ (post)moderna družba: družina je potrošniška enota, neformalno delo <p>čustvena (emocionalna) funkcija:</p> <ul style="list-style-type: none"> ♦ predmoderna družba: čustvena funkcija je v ozadju, manj pomembna ♦ (post)moderna družba: družba ji posveča več pozornosti 	Za najvišje število točk zadošča vključitev treh različnih funkcij družine.

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
4	20	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Predstavijo individualne (npr. intelektualne sposobnosti in druge osebne lastnosti) in družbene okoliščine (npr. družinsko poreklo, socialni status, etnična pripadnost, dostopnost šolanja ...) šolske uspešnosti. ♦ Predstavijo in ovrednotijo funkcionalistično razlago šolske uspešnosti in dosežene stopnje formalne izobrazbe. ♦ Predstavijo in ovrednotijo eno od konfliktnih teorij šolske uspešnosti (Bourdieu, Passeron, Bernstein ...). 	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
5	20	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Predstavijo uradne statistične podatke o kriminaliteti. ♦ Predstavijo viktimološke študije. ♦ Predstavijo samonaznaitvene študije. ♦ Predstavijo ugotavljanje strahu pred kriminaliteto. ♦ Primerjajo različne načine ugotavljanja razširjenosti, vrste in obsega kriminalitete.	Za najvišje število točk zadošča vključitev treh različnih načinov.

Skupno število točk IP 2: 40